

Průběh výpravy

NA CHORÁSÁNSKÉ CESTĚ

Poselstvo opustilo Baghdád 21. června roku 921. Snad z politických důvodů se výprava nemohla ubírat nejkratší cestou, tedy přes Kavkaz, jehož severní části byly ovládány ne vždy přátelskou chazarskou říší. Místo toho byla zvolena starověká cesta z iráckých nížin přes íránskou planinu do středoasijské pouště – tedy část hedvábné stezky – a poté z Chwárazmu na sever až k soutoku Volhy a Kamy – tedy část kožešinové stezky.

První úsek, ten po takzvané chorásánské cestě, vedl přes perská města. Tato část procházela krajem protkaným sítí dobře organizovaných poštovních cest, z nichž mnohé měly své kořeny ještě v dobách před Achaimenovci, kteří se chopili vlády v 7. století př. n. l. Tato síť pomáhala vládnoucím dynastiím účinně kontrolovat rozlehlé území a sbírat o něm informace. Byla používána rovněž k přepravě vězňů či třeba exotického ovoce na vladařské stoly. Vedle cest samotných zahrnovala i milníky a stanice s úředníky, kteří přijímali zprávy a starali se o posly i jejich jízdní zvířata. Tyto stanice byly vystavěny v pravidelných vzdálenostech denní cesty, zpravidla 20–25 kilometrů, pochopitelně v závislosti na poloze měst či třeba zdrojů vody. Rychlost jízdy na těchto cestách se lišila podle druhu cestujících, ročního období i topografických prvků dané krajiny. Vojenské výpravy zpravidla neurazily více než 30 kilometrů za den. Rychlí posli vybavení jízdními zvířaty, která v pravidelných intervalech měnili na poštovních stanicích, mohli urazit i okolo 300 kilometrů za den (asi nejrychlejší čas zaznamenaný v historických zdrojích z umajjovského období hovoří o zhruba

510 kilometrech za den uražených na rychlých velbloudicích, *džammázát*).²⁸

Arabština této doby zná pro určování vzdáleností různé jednotky délkové míry. Obecně se v islámu pro určování délek poštovních a jiných tras užívalo jako výchozí jednotky tzv. poštovního lokte (*dhirá' al-baríd*), odpovídajícího 49,875 cm. Jeho čtyřnásobkem byl sáh (*bá'*), jenž byl tisícinou míle (*míl*, z římské míle). Tři míly (12 tisíc poštovních loktů) tvořily 1 **farsach**.²⁹ Ten je asi nejužívanější mírou, uváděnou rovněž Ibn Fađlánem. Takto je míra známá v arabštině i moderní perštině, ve střední perštině pak „frasang“, ze staroperského „paráthanga“. Hérodotos či Xenofón uvádějí *παρασάγγελος*, tedy parasang. Míra původně označovala vzdálenost, kterou bylo možné pěšky urazit za hodinu. Pravděpodobně už v sásánovské době se vyvinula do standardní míry. Staroperský parasang odpovídal vzdálenosti 5,94 km. To se ovšem týkalo pouze jezdeckva. Pro pěší vojáky stejná vzdálenost odpovídala asi 4 km. Tato míra se používá v Íránu dodnes a byla ustavena na rovných 6 km – tento přepočít používám i já. Dále existovala tzv. etapa (*marhala*, pl. *maráhil*), tedy vzdálenost, kterou karavana urazí za jeden den, či *baríd* (z lat. *veredus*, pl. *burud*), který většinou označoval vzdálenost mezi dvěma poštovními stanicemi (*sikka*, pl. *sikak*) a který odpovídal čtyřem farsachům. V užívání všech těchto zmíněných jednotek mezi různými autory (a někdy i v díle téhož autora) nebyla ale zpravidla žádná konzistence a neexistuje fixní přepočít. V následujícím přehledu první části putování výpravy, která procházela po dobře zmapované chorásánské cestě, vycházím v údajích o vzdálenosti mezi jednotlivými zastávkami zejména z Ibn Churradáhbiha.³⁰

Výprava vyrazila z Baghdádu nejprve do **Nahrawánu**, města ležícího na první etapě chorásánské cesty ve vzdálenosti zhruba

²⁸ Silverstein, *Postal Systems*, zejména 9–16 a 81–94.

²⁹ Viz např. Veselý, *Úvod do studia dějin*, 131.

³⁰ Ibn Churradáhbih, *Kitáb al-masálik wa-l-mamálik*, 18–26.

4 farsachy, tedy přibližně 24 km severovýchodně od Baghdádu. Odtud pokračovala do **ad-Daskary**, místa známého rovněž jako Daskarat al-malik (jedná se o přepis perského názvu starého sásánovského města Dastagird), ležícího dvě etapy za Nahrawánem na chorásánské cestě a 16 farsachů, tedy přibližně 96 km od Baghdádu. Poté výprava dorazila do **Ĥulwánu**, prvního města provincie Džibál na chorásánské cestě vzdáleného 25 farsachů, tedy asi 150 km od ad-Daskary. Ĥulwán, nacházející se na úbočí pohorí Zagros poblíž vstupu do průsmyku Pajtak a odpovídající dnešnímu íránskému městu Sarpol-e zahab, byl ve středověku prosperujícím městem v úrodné oblasti produkující různé druhy ovoce. Město bylo údajně obehnané zdí s osmi branami a vedle mešity a citadely zde stála rovněž synagoga. Z Ĥulwánu pokračovala cesta do **Qarmísínu**, významného města vzdáleného 30 farsachů, tedy asi 180 km východně od Ĥulwánu. Jedná se o arabizovanou podobu perského města Kermánšáh.

Po dalších dvou dnech cesty dorazila výprava do **Hama-dhánu**, ležícího 31 farsachů, tedy asi 186 km od Qarmísínu. Hamadhán je považován za jedno z nejstarších měst v Íránu i na světě a je ztotožňován s Ekbatanou/Hagmatanou, hlavním městem starověkých Médů. Cesta z něj vedla do **Sáwy**, dalšího významného karavanního města na půl cesty mezi Hamadhánem a ar-Rajjem. Chorásánská cesta se tam křížila s trasou z Qazwínu do Qomu. V této době byla Sáwa, odpovídající dnešnímu íránskému městu Sáveh, proslulá svými velbloudy a rovněž rozsáhlou knihovnou, která byla zničena až s nájездem Mongolů v roce 1220. Další významnou zastávkou byl **ar-Rajj**. V 10. století se jednalo o obchodní centrum vzdálené 24 farsachů, tedy asi 144 km od Sáwy. Díky jeho významu o něj v tuto dobu usilovalo mnoho aktérů: vedle ‘abbásovských chalífů i Sámánovci, ‘Alíjovci a Dajlamité. Dnes se jeho ruiny nacházejí jižně od Teheránu. Další stanicí byl **Chuwár ar-Rajj**, město ležící 25 farsachů, tedy asi 150 km od ar-Rajje. Jednalo se o nejzápadnější výspu provincie Qúmí. Na jeho místě je dnešní íránské město Árádán. Poté následovaly **Simmán**, nacházející

se 22 farsachů, tedy asi 132 km za Chuwár ar-Rajjem na jižních svazích pohoří Alborz, a **ad-Dámaghán**, hlavní město provincie Qúmis ležící 17 farsachů, tedy asi 102 km severovýchodně od Simnánu. Poté cesta pokračovala do **Níšápúru**, nejvýznamnějšího sídla Chorásánu, ležícího asi 79 farsachů, tedy zhruba 474 km za ad-Dámaghánem. V době Ibn Faḍlánovy cesty bylo toto město pod nadvládou Sámánovců.

Výprava dále pokračovala do **Sarachs**, chorásánského města 40 farsachů, tedy asi 240 km za Níšápúrem, na dnešní hranici mezi Íránem a Turkmenistánem. Třicet farsachů, tedy zhruba 180 km od Sarachs následoval **Merv** (Marw). Ten proslul jako základna muslimských armád a rovněž pro své látky. Byl také významným centrem, v němž se scházelo několik obchodních cest. Výprava z něj pokračovala do **Qušmahánu**, poslední zastávky před cestou přes poušť ležící 5 farsachů, tedy asi 30 km od Mervu. Podle Jáqúta město zaniklo dezertifikací.³¹ Poté následoval přechod pouště Karakum (dnes zabírající zhruba dvě třetiny plochy Turkmenistánu). Cesta přes ni měřila 31 farsachů, tedy asi 186 km, a vedla do **Ámulu**, rovněž nazývaného Ámul Džajhún (Ámul nad Amudarjou) k odlišení od stejnojmenného města v Tabaristánu. Na jeho místě se nachází dnešní Türkmenabat, druhé největší turkmenské město na hranicích s Uzbekistánem. Po překročení Amudarji dorazila výprava do **Áfrínu** – takto to uvádí mašhadský rukopis; další autoři přepisují různě: Afribar (Togan), Afirabr (Kovalevskij), Firabr (McKeithen). Pravděpodobně se jedná o dnešní Farap. Jáqút ho rovněž takto identifikuje a nazývá ho *ribátem* Ṭáhira ibn ‘Alí.³² A konečně přes **Bajkand** (uzbecky dnes Poykend), město ležící 12 farsachů, tedy asi 72 km za Áfrínem, vedla cesta do **Bucháry**. Ta byla v době Ibn Faḍlána hlavním městem Sámánovců a významným centrem islámské vzdělanosti, kultury a obchodu.

³¹ Viz Jáqút, heslo „Kušmajhan“, *Mu‘džam*, 4. sv., 278.

³² *Ibid.*, 3. sv., 867.

Zastavme se ještě ale na chvíli v západním Íránu, kam výprava dorazila po několikadenním putování. Byla to oblast, již centrální baghdádská vláda nebyla schopna plně kontrolovat a úspěšně zde působila různá heretická hnutí. Ibn Faḍlān zmiňuje setkání s misionáři zajditské hereze v ad-Damaghānu.³³ Ti zde působili jménem *dá'ího*. *Dá'í* doslova znamená „ten, kdo vyzývá, povolává“ k pravé víře. Tento titul užívaly různé vzbouřenecké muslimské skupiny pro náboženské emisary. Bylo tomu tak například v případě mu'tazilitů. Zvláště užívaný byl ismá'ílity a příbuznými uskupeními, která se nazývala *da'wa* (výzva), a *dá'í* bylo generické označení pro hlavní zástupce imáma. Ibn Faḍlān tu má na mysli vládcu Džurdžánu al-Ḥasana ibn Qásim (876–928), zvaného *ad-dá'í ila-l-Ḥaqq*. Ten byl zetěm al-Ḥasana ibn 'Alí al-Uṭrúše (z. 917), jenž se v roce 914 zasloužil o rozšíření zajditského ší'itského islámu v Dajlamu a Tabaristán. Po jeho smrti byl za imáma uznán právě al-Ḥasan ibn Qásim. **Ibn Qárin**, celým jménem Šarwán ibn Rustam ibn Qárin, byl člen vládnoucí dynastie Tabaristán a spojenec al-Uṭrúše. Situace to každopádně pro výpravu byla nepřijemná. Museli skrýt svou identitu a schovat se v karavaně, s níž putovali do Níšápúru. Ten byl jen krátce předtím osvobozen od zajditské nadvlády generála **Lajlího ibn Nu'mán** (někdy též přepisováno jako Lílí či Lajlá). To byl Dajlamita ve službách zajditů, který poté, co se pro *dá'ího* zmocnil ad-Damaghānu a Níšápúru, byl poražen vojsky Sámánovců a krátce před příjezdem ibn Faḍlána popraven. Jeho hlava pak byla zaslána chalífovi do Baghdádu.

Právě do východních částí islámského chalífátu, středoasijského **Chorásánu** a **Chwárizmu**, které byly ovládány sámánovskou dynastií, výprava dál pokračovala. Obě tyto oblasti získal pro islámskou vládu po sérii dramatických výprav

³³ Viz Togan, *Ibn Faḍlān's Reisebericht*, 5–6, p. 8. Srv. rovněž *The History of al-Ṭabarī*, 204–205; či Isfandiyár, *An Abridged Translation of the History of Tabaristan*, 196–205. Obecněji k ismá'ílitským misiím viz zejména Stern, „The Early Ismā'īlī Missionaries“.

v letech 705–715 Qutajba ibn Muslim, umajjovský vojevůdce a pozdější chorásánský guvernér. Chorásán označuje provincii jižně od Transoxanie, tedy území ležícího za řekou Amudarjou (latinsky Oxus) a na severu pod Syrdarjou (latinsky Jaxartes). Označení Chorásán existuje dodnes coby jedna z provincií soudobého Íránu s hlavním městem Mašhadem. Ve středověku ovšem zahrnovalo mnohem rozsáhlejší území, včetně dnešního středního Turkmenistánu či severozápadního Afghánistánu a měst jako Merv, Níšápúr či Herát. Hlavními centry oblasti byly Buchára a Samarkand. Právě z Chorásánu v polovině 8. století povstala nová síla, později přetvořená do podoby ‘abbásovské dynastie, která svrhla tu umajjovskou a jako své nové hlavní město zbudovala Baghdád.

Chwárazm (rovněž Chwárizm či v češtině někdy též Chóresm) je oblast nacházející se na severozápadě Transoxanie, jižně od Aralského jezera. Středověký Chwárazm představoval významnou obchodní spojnici mezi Blízkým východem a Ruskem. Karavany z něj vyrážely směrem na sever přes Ustjurtskou plošinu mezi Kaspickým mořem a Aralským jezerem a dál k Volze. Ibn Faḍlán název Chwárazm používá jak pro provincii, tak pro její hlavní město. Tím byl v tu dobu Káth (uzbecký Kos), ležící na levém břehu jednoho z hlavních řečišť Amudarje, poblíž dnešní Chivy. Za nejpodrobnější popis tohoto města vděčíme zeměpisčům 10. století, zejména al-Iṣṭachrímu, Ibn Ḥauqalovi a al-Muqaddasímu – ti hovoří o jeho kvetoucích trzích, páteční mešitě i mnohých zdejších učencích. Město pak na konci 10. století upadalo a bylo zastíněno rozkvětem města Džurdžáníja/Gurgandž, rovněž nazývaného jako celá provincie jménem Chwárazm. Dnešní město Urgenč, založené coby centrum provincie Chwárazm roku 1231, leží na jiném místě a snad odpovídá dřívější lokalitě zvané Malý Gurgandž, která se nacházela asi 3 farsachy, tj. zhruba 18 km od Gurgandže. Později hlavní centrum Chwárazmu představoval i Kōneürgeṅc (historicky Kuhna Úrgánč), který svůj rozkvět zažil mezi 10. a 14. stoletím, kdy býval jedním z největších

Sámánovský dirham

Stříbrná sámánovská mince o váze 2,78 gramu emíra Našra ibn Aḥmad z roku 919/920. Ražena byla v Samarkandu. Nález pochází z Polska.

asijských měst. Na začátku 11. století se v něm nacházela vědecká akademie sdružující přední myslitele té doby, včetně kupříkladu věhlasného filozofa a lékaře Abú ‘Alí ibn Síná neboli Avicenny (980–1037) či všestranného učence Abú Rajhána Muḥammada ibn Aḥmad al-Bírúního (973–1050). Město v roce 1221 vyplenili Mongolové a nechali pobít většinu obyvatelstva. Ibn Faḍlán obyvatele Chwárazmu označuje chováním i mluvou za nejhrubší lidi. Zajímavé je tu možná srovnání s líčením Ibn Battúty, který říká přesný opak: „Když jsme šťastně překonali tuto poušť, dospěli jsme do Chwárizmu, a to je největší, nejlidnatější, nejkrásnější a nejdůležitější město v zemi Turků. [...] V celém světě jsem neviděl lepších lidí než právě tady, neboť jsou nesmírně štedří a laskaví k cizincům.“³⁴

Sámánovci, považovaní za potomky íránských Sásánovců, založili svou moc v první polovině 9. století jako táhirovští místodržící v západní Transoxanii (s centry v Bucháře a Samarkandu). Postupně se osamostatňovali a ve Střední Asii v průběhu 9. století obnovili postavení staré perské aristokracie, což

³⁴ Ibn Battúta, *Cesty*, 276.

podnítilo rozkvět perského jazyka a kultury. Jejich moc a sláva došly svého vrcholu během vlády tří panovníků: Ismá‘íla (vládl 892–907), Aḥmada (907–913) a Našra ibn Aḥmad (914–943). Právě během jejich panování se Transoxanie vymanila z postavení poslušné provincie Chorásánu. Byť byli Sámánovci samostatnými vládci, nikdy nepřestali formálně uznávat nadvládu ‘abbásovských chalífů – nechávali je zmiňovat v pátečních modlitbách (*chuṭba*) a razili mince s jejich jmény. Také jim zasílali pravidelný tribut a potlačovali jakékoliv ší‘itské či cháridžitské pokusy zpochybňovat legitimitu sunnitského islámu, o niž se chalífa opíral. Byli také schopní zajistit bezpečnost obchodních cest, což vedlo k rozvoji měst a kultury. Velké objemy sámánovských mincí, které se našly až ve Skandinávii, byly raženy zejména v Bucháre, Níšápúru, Samarkandu a Mervu. Právě i toto bohatství přispělo k rozkvětu volžského Bulharska, které později začalo rovněž razit mince po vzoru těch sámánovských. Poslední sámánovští vládci požádali o pomoc proti opozici turecké vládcy z Ghazny, sultána Sebüktegina a jeho syna Maḥmúda, kteří se osamostatnili v 2. polovině 10. století na indickém pomezí v dnešním Afghánistánu. Ghaznovští vládcové Sámánovcům zpočátku pomáhali, později však jejich provincie zabírali, až v roce 1003 všechna sámánovská území ležící na jih od Amudarji připojili ke svému státu. Severní území sámánovské říše ovládli turečtí Qarachánovci.³⁵

Právě v Bucháre se Ibn Faḍlán setkal se sámánovským vezírem a velkým zeměpiscem al-Džajháním. Poté výprava pokračovala po řece Amudarji do Džúrdžánije v Chwárazmu, kde přezimovala. Na začátku března roku 922 se připojila ke karavaně putující k volžským Bulharům, a sice nejprve přes pouštní oblasti a Ustjurskou plošinu. Ibn Faḍlánův popis cesty mezi Džurdžáníjí a vstupem na území obývané Oghuzy je relativně stručný. Proto se na jeho základě dějiny či geografie

³⁵ Veselý, *Přehled politických a kulturních dějin*, 81–82.

Abbásovský dínár

Zlatý 'abbásovský dínár, pocházející z roku 913/914, o váze 4,15 gramu ražený ve jménu chalífy al-Muqtadira.

této oblasti rekonstruují jen s obtížemi a zřídka.³⁶ Archeologické nálezy nicméně potvrdily směr hlavní karavanní cesty, která touto oblastí procházela z Chwárazmu až do Povolží a která byla užívána zejména v 9.–13. století. Karavany přivážely různé produkty severních stepí a lesní zóny, zejména kožešiny (sobolí, kuní, liščí, bobří atp.), jantar, med, vosk, březovou kůru či sušené ryby a samozřejmě otroky. V opačném směru putovalo zejména stříbro. To byl případ mezinárodního obchodu. Vedle toho existoval ještě lokálnější obchod, a sice mezi městskými oázami Střední Asie a okolními tureckými kmeny. Kočovné obyvatelstvo nebylo zcela odštěpeno od usedlých center, protože pastevectví jim nezajišťovalo všechny potřeby. Obchod tedy sestával z předmětů každodenní potřeby: nástrojů, zbraní, chleba, obilí, hrnců, oblečení, koberců, sušeného ovoce, ovcí, koz, kůží či třeba sedel.

³⁶ Výjimkou je např. *Drevnjaja i sredněvekovaja kul'tura jugo-vostočno-go Ustjurma*, zejm. 277–293 a Manilov, „O puti Ibn-Fadlana iz Chozrezma čerez plato Ustjurt“. Srv. rovněž Zilivinskaia, „Caravanserais in the Golden Horde“.

V Bucháre a Chwárazmu si Ibn Faḍlán všiml místních **dirhamů**. V ‘abbásovském období byly v oběhu dvě hlavní mince. Cennější byl zlatý dínár, mince o zhruba centimetrovém průměru. Větší stříbrný dirham, s průměrem asi 2 cm, měl ideální váhový obsah 2,97 g. Vztah mezi dirhamem a dínárem se proměňoval. Na přelomu 9. a 10. století se jednalo o poměr zhruba 20 : 1. Mince se zpravidla nepočítaly, ale vážily. Dínár byl také většinou spíše jednotkou váhy než mincí. Ryzost obou mincí byla stále znehodnocována příměsí dalších kovů. V 8. století existovaly rovněž měďáky, zvané *dánaq* (případně *dániq*), ty ale, zdá se, z oběhu zmizely v polovině 9. století. Na všech mincích byly nápisy, ale – až na výjimky – žádná vyobrazení. Nápisy nesly zejména informaci o jménu panovníka, který je nechal razit, a náboženské formule.

Pro první část cesty, tedy z Baghdádu do Chwárazmu po chorásánské cestě, výprava nejspíš využila různé karavany. Poté se však zřejmě připojila k jedné větší karavaně, podle našeho autora čítající na pět tisíc mužů a tři tisíce jízdních a nákladních zvířat (pravděpodobně především velbloudů), směřující k Volze. Cesta to jistě nebyla nijak zvlášť pohodlná, třeba v porovnání s Ibn Battúťou, který o zhruba dvě stě let později, v roce 1332, o své pouti s karavanou od Uralu do Chwárazmu napsal: „každý člověk jí a spí jedině ve svém voze, a to vždy při jízdě; já sám jsem měl ve svém voze tři dívky“.³⁷

MEZI TURKY

Na této části pouti se Ibn Faḍlán potkal s mnoha představiteli kočovného obyvatelstva. Pontsko-kaspická step je součástí mnohem rozsáhlejšího pásu stepí táhnoucích se na východě od Mongolska až po dnešní Maďarsko na západě. Od 4. až do 13. století byla právě pontsko-kaspická step dějištěm rozsáhlých pohybů altajských nomádských národů: Hunů, onogurských

³⁷ Ibn Battúta, *Cesty*, 276.

Turků, Bulharů, Avarů, Gök Turků, Chazarů, Pečeněhů, Oghuzů a konečně Mongolů. Asi první turkický státní útvar, takzvaný Západní göktürkský kaganát (552–603), byl založen Istemim, bratrem Bumina, což byl hlavní türkský panovník z dynastického klanu Ašina sídlícího poblíž jezera Balchaš. V roce 567 hordy západních Turků dorazily do Povolží a brzy se zmocnily vlády nad jinými skupinami kočovníků.³⁸ Zejména dvě kmenové konfederace dosáhly trvalejší podoby státnosti: chazarský kaganát a mongolsko-kipčacká Zlatá horda. V obou případech se jednalo o mnohonárodnostní státy, s centrem moci v oblasti dolní Volhy, odkud ovládaly tuto část mezinárodního obchodu. Obě říše přežily zhruba tři století, než podlehly rodícímu se či znovu nastupujícímu ruskému státu.

Prvním, s kým se Ibn Faḍlān setkal, byli turkičtí **Oghuzové** (*al-Ghuzz*). Ti v průběhu 9. a 10. století ovládali území na středním a dolním toku Syrdarji v okolí Aralského jezera a v oblasti přiléhající k severnímu Kaspiku. Oghuzové sem původně přišli zřejmě z východního Ťan-šanu. Podle legend jejich vládnice kdysi sídlil u jezera Issyk-kul v severovýchodní části dnešního Kyrgyzstánu. Oghuzské tábory se dále vedle zmíněných oblastí nacházely podél řeky Irgiz, Ural či Emba. Izolované skupiny dosahovaly až k jezeru Balchaš. Politickým a ekonomickým centrem bylo město Jengikent na východ od Aralského jezera. Nicméně přestože je možné slyšet o hlavních městech říší nomádů s paláci a dalšími atributy, běžnou praxí podobných pospolitostí bylo, že panovník v nich se svou družinou pobýval jen příležitostně. Jinak kočoval po svých územích a přebýval ve stanech.³⁹

Oghuzský panovník měl titul *yabghu* (příp. *yabgu* či v pozdější arabizované podobě *džab(b)úja/džabíja*).⁴⁰ Jedná se

³⁸ Brook, *Khazaria*, 11–12.

³⁹ Více k Oghuzům viz např. Asimov – Bosworth (eds.), *History of Civilizations of Central Asia*, 61–76.

⁴⁰ Více viz např. Frye, „Some Early Iranian Titles“; či Bosworth a Clouston, „Al-Xwārazmī“, 9–10. Ibn Churradāhbīh (*Kitāb al-masālik*

Oghuzská mince

Stříbrná mince o váze 1,41 gramu zřejmě z 2. čtvrtiny 9. století, napodobující chwárazmské dirhamy. Používána byla Oghuzy z dolního toku řeky Syrdarja. Vpravo za jezdcem jméno táhirovského guvernéra Chorásánu, ‘Abdalláha ibn Táhira (vládl 828–845). Vlevo před obličejem začínající (poškozený) nápis: „džabúja malik al-ghuzzija“, tedy „džabúja král Oghuzů“.

o prastarý titul nejasného původu (různé etymologické teorie uvádějí staroturkický, íránský, tocharský, čínský, altajský, kúšánský či jagnóbský vliv), který užívala řada turkických kmenů v různých obdobích a různých významech. Původně se snad jednalo o titul odpovídající zástupci panovníka – stupně nezávislosti na centrální autoritě byly různé, od úplné politické a ekonomické podřízenosti až po spíše formální poddanost. K dispozici mu byl spoluvladař s titulem *kiil erkin*. Ibn Faḍlān sice uvádí, že Oghuzové měli ve zvyku volit svého vládce a rozhodovat o různých záležitostech na společných sezeních, ta se v praxi ale zřejmě příliš často nekonala a vládu vykonávala skupina nejurozenějších (*kānkāš*). Vládní aparát nebyl zřejmě nijak rozvinutý. Existovali například určení lidé, kteří měli na starosti výběr daní od kočovného i polokočovného obyvatelstva.

wa-l-mamálík, 16) uvádí podobu *džabghúja*. Podobu *džab(b)úja* zase dokládají nálezy oghuzských mincí. Viz Gončarov – Nastič, „Monety syrdarijskych Guzov“.